

Esialgne tõlge

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
ANTHONY COLLINS
esitatud 12. septembril 2024⁽¹⁾

Kohtuasi C-247/23 [Deldits]⁽ⁱ⁾

VP

versus

Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Fővárosi Törvényszék (Pealinna Budapesti kohus, Ungari))

Eelotsusetaotlus – Füüsiliste isikute kaitse isikuandmete töötlemisel – Määrus (EL) 2016/679 – Artikkel 16 – Õigus ebaõigete isikuandmete parandamisele – Transsoolise pagulase sooga seotud andmed – Kohaldamisala

I. Sissejuhatus

1. Kas liikmesriigi pagulaste registrit pidav asutus peab isikuandmete kaitse üldmääruse⁽²⁾ artikli 16 – õigus andmete parandamisele – kohaselt ja arvestades sama direktiivi artikli 5 lõike 1 punkti d – õigsuse põhimõtte – parandama isiku soo kohta registrisse kantud isikuandmed? Kui ta peab seda tegema, siis milliseid tõendeid võib ta nõuda isikult, kes taotleb selle kande parandamist? Neile küsimustele soovib vastuseid Fővárosi Törvényszék (Pealinna Budapesti kohus, Ungari).

II. Õiguslik raamistik

A. Isikuandmete kaitse üldmäärus

2. Isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 5 „Isikuandmete töötlemise põhimõtted“ on sätestatud:

„1. Isikuandmete töötlemisel tagatakse, et

[...]

d) isikuandmed on õiged ja vajaduse korral ajakohastatud ning et võetakse kõik mõistlikud meetmed, et töötlemise eesmärgi seisukohast ebaõiged isikuandmed kustutaks või parandataks viivitamata („õigsus“);

[...]“.

3. Isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 16 „Õigus andmete parandamisele“ on ette nähtud:

„Andmesubjektil on õigus nõuda, et vastutav töötleja parandaks põhjendamatu viivitusega teda puudutavad ebaõiged isikuandmed. Võttes arvesse andmete töötlemise eesmärgi, on andmesubjektil õigus nõuda mittetäielike isikuandmete täiendamist, sealhulgas täiendava õiendi esitamise teel.“

4. Isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 23 „Piirangud“ on sätestatud:

„1. Vastutava töötleja või volitatud töötleja suhtes kohaldatavas liidu või liikmesriigi õiguses võib seadusandliku meetmega piirata artiklites 12–22 ja artiklis 34, samuti artiklis 5 sätestatud kohustuste ja õiguste ulatust, kuivõrd selle sätted vastavad artiklites 12–22 sätestatud õigustele ja kohustustele, kui selline piirang austab põhiõiguste ja -vabaduste olemust ning on demokraatlikus ühiskonnas vajalik ja proportsionaalne meede, et tagada

- a) riigi julgeolek;
- b) riigikaitse;
- c) avalik julgeolek;
- d) süütegude tõkestamine, uurimine, avastamine või nende eest vastutusele võtmine või kriminaalkaristuste täitmisele pööramine, sealhulgas avalikku julgeolekut ähvardavate ohtude eest kaitsmine ja nende ennetamine;
- e) liidu või liikmesriigi muud üldist avalikku huvi pakkuvad olulised eesmärgid, eelkõige liidu või liikmesriigi oluline majanduslik või finantshuvi, sealhulgas rahandus-, eelarve- ja maksuküsimused, rahvatervis ja sotsiaalkindlustus;
- f) kohtusüsteemi sõltumatuse ja kohtumenetluse kaitse;
- g) reguleeritud kutsealade ametieetika rikkumiste ennetamine, uurimine, avastamine ja nende eest vastutusele võtmine;
- h) jälgimine, kontrollimine või regulatiivsete ülesannete täitmine, mis on kas või juhtumipõhiselt seotud avaliku võimu teostamisega punktides a – e ja g osutatud juhtudel;
- i) andmesubjekti kaitse või teiste isikute õiguste ja vabaduste kaitse;
- j) tsiviilõiguslike nõuete täitmise tagamine.

[...]“.

B. Ungari õigus

5. 2007. aasta LXXX seaduse varjupaigaõiguse kohta (menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény) (edaspidi „varjupaigaseadus“)(3) §-s 81 on sätestatud järgmist:

„Pädev varjupaigaasutus töötleb vastavas registris pagulaste, täiendava kaitse saajate, vastuvõetute ja ajutise kaitse saajate, samuti rahvusvahelist kaitset taotlevate isikute ja Dublini menetluse alla kuuluvate isikute (edaspidi ühiselt „käesoleva seaduse kohaldamisalasse kuuluvad isikud“) isikuandmeid, andmeid, mis käsitlevad nende riigis viibimist ning abi ja toetusi, millele neil on õigus, ning nende andmete hilisemaid muudatusi, selleks et:

- a) kontrollida, kas neil on pagulase, täiendava kaitse saaja, ajutise kaitse saaja või vastuvõetu seisund, ja tagada, et neil on õigus kasutada sellest seisundist tulenevaid õigusi;
- b) kontrollida, kas neil on õigus saada käesolevas seaduses ja muudes õigusaktides määratletud abi ja toetusi;
- c) tuvastada nende isikut;
- d) vältida mitmekordseid menetlusi ning

e) tuvastada, kas taotlus on esitatud mitu korda.“

6. Selle seaduse § 82 punktis f on sätestatud:

„Käesoleva peatüki kohaldamisel käsitatakse füüsiliste isikute isikuandmetena järgmisi käesoleva seaduse kohaldamisalasse kuuluvate isikute andmeid:

[...]

f) sugu.“

7. Selle seaduse § 83 lõike 1 punktis a on sätestatud:

„Varjupaigaregister sisaldab käesoleva seaduse kohaldamisalasse kuuluvate isikute kohta järgmisi andmeid:

a) füüsiliste isikute isikuandmed;

[...]“.

8. Varjupaigaseaduse § 83/A lõikes 5 on sätestatud:

„Pädev varjupaigaasutus on kohustatud omal algatusel kustutama õigusnormidega vastuolus olevad kanded, parandama ebaõiged kanded ja lisama väljajäänud kanded tema poolt peetavas ametlikus registris.“

III. Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

9. 2014. aastal andis Ungari pädev asutus V. P-le (edaspidi „kaebaja“)([4](#)) – Iraani kodanik, kes „sündis naisena“ – pagulasseisundi. Selle otsuseni viivas menetluses tugines kaebaja enda pagulasena tunnustamise alusena transsoolisusele ning esitas tõenditena psühhiaatria- ja günekoloogiaspetsialistide tõendid. Pagulasseisundi tunnustamisel kandis Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság (migratsiooniaasjade politsei peadirektoraat, Ungari; edaspidi „vastustaja“) tema isikuandmed, sealhulgas sootähis, enda peetavasse varjupaigaregistrisse, et lihtsustada kaebaja isiku tuvastamist. Nende andmete kohaselt on kaebaja naissoost.

10. 2022. aastal esitas kaebaja isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 16 alusel vastustajale taotluse parandada varjupaigaregistris kahed andmed: muuta nimi, millega ta registrisse kanti, ja muuta sootähis naissoost meessooks. Selle taotluse toetuseks esitas kaebaja samad arstitõendid, mille oli esitanud varjupaigamenetluses. Vastustaja jättis taotluse 11. oktoobri 2022. aasta otsusega (edaspidi „otsus“) rahuldamata. Ta väitis, et esitatud dokumendid kinnitasid üksnes seda, et kaebaja on transsooline. Need dokumendid ei tõendanud, et talle on tehtud operatsioon sooliseks üleminekuks ja et kaebaja sugu on muutunud.

11. Kaebaja esitas eelotsusetaotluse esitanud kohtusse kaebuse, millega taotles otsuse tühistamist. Kogu asjasse puutuval perioodil on kaebaja määratlenud end mehena. Ta väitis, et kontseptuaalsest vaatenurgast hõlmab transsoolisus soolist üleminekut. Esitatud meditsiiniliste aruannete kohaselt on tema välimus mehelik ja nendes aruannetes on tema diagnoosiks pandud haiguste rahvusvahelise klassifikatsiooni kood F64.0, mis vastab transseksualismile. Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikale([5](#)) tuginedes väitis kaebaja, et sooliseks üleminekuks ei ole operatsiooni vaja teha. Isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 16 sätestatud andmete parandamise menetluses ei pea isik esitama „ülemääraseid tõendeid“, konkreetsemalt tõendeid selle kohta, et talle on tehtud operatsioon sooliseks üleminekuks. Igal juhul on see nõue vastuolus Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga. Samuti rikub see Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklit 1 (õigus inimväärikusele), artiklit 3 (õigus isikupuutumatusse), artiklit 7 (õigus era- ja perekonnaelu austamisele) ning artikli 52 lõiget 3 (põhiõiguste võrdväärse kaitse põhimõte). Samuti juhtis kaebaja tähelepanu asjaolule, et paljud liikmesriigid([6](#)) tunnustavad transsoolise isiku kinnitust tema sooidentiteedi õigusliku tõendina.

12. Vastustaja taotleb kaebuse rahuldamata jätmist. Ta väidab, et kaebaja ei ole esitanud ühtegi avalikku dokumenti ega arstlikku tõendit, mis kinnitaks soolist üleminekut.

13. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et vajab isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 16 tõlgendust, et täpsustada tingimusi, mille puhul võib andmesubjekt taotleda oma sugu puudutavate registrisse kantud andmete parandamist. Ehkki varjupaigaseaduses on ette nähtud menetlused registrisse kantud andmete muutmiseks ja ekslike kannete parandamiseks, ei ole selles reguleeritud ei menetlust ega nõudeid olukorras, kus registrisse võidakse kanda sootähise muutmine või sellest tulenev nime muutmine.

14. Oma 27. juuni 2018. aasta otsuses sedastas Alkotmánybíróság (Ungari konstitutsioonikohus),⁽⁷⁾ et asjaolu, et Ungari seadusandja ei ole vastu võtnud korda, mis võimaldaks õiguspäraselt riiki elama asunud muu riigi kui Ungari kodanikke muuta oma sootähist ja nime, samas kui Ungari kodanikel on see võimalus olemas, on põhiseadusega vastuolus, sest rikub Ungari põhiseaduse (Magyarország Alaptörvény) artiklit II (inimväärikuse puutumatus) ja artikli XV lõiget 2 (diskrimineerimise keeld). Alkotmánybíróság (konstitutsioonikohus) kutsus Ungari parlamenti üles seda puudujääki parandama hiljemalt 31. detsembriks 2018. Euroopa Inimõiguste Kohus asus oma 16. juuli 2020. aasta otsuses Rana vs. Ungari⁽⁸⁾ seisukohale, et Ungari on rikkunud Roomas 4. novembril 1950 alla kirjutatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „EIÕK“) artiklit 8 sellega, et ei ole andnud pagulasele ligipääsu menetlusele, mis hõlbustab soolise ülemineku õiguslikku tunnustamist.

15. Fővárosi Törvényszék (Pealinna Budapesti kohus) tuletab meelde, et hoolimata Alkotmánybírósági (konstitutsioonikohus) ja Euroopa Inimõiguste Kohtu otsustest ei ole Ungari õigusaktides sätestatud menetlust selliste inimeste soolise ülemineku õiguslikuks tunnustamiseks, kes elavad Ungaris seaduslikult, kuid ei ole selle liikmesriigi kodanikud. Pärast Alkotmánybírósági (konstitutsioonikohus) otsust ei võimalda Ungari enam kodaniku soolise ülemineku õiguslikku tunnustamist. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on seega seisukohal, et ta „ei saa [...] täita õiguslünka, kohaldades analoogia alusel Ungari kodanikke puudutavaid sätteid“.

16. Neil asjaoludel otsustas Fővárosi Törvényszék (Pealinna Budapesti kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas isikuandmete kaitse üldmääruse artiklit 16 tuleb tõlgendada nii, et riigisisese õiguse alusel registreeritud isikuandmete eest vastutav asutus on kohustatud seoses andmesubjekti õiguste kasutamisega parandama asutuse poolt registreeritud isikuandmeid selle isiku soo kohta, kui need andmed on pärast registrisse kandmist muutunud ega vasta seetõttu isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 5 lõike 1 punktis d sätestatud õiguse põhimõttele?“

2. Kas juhul, kui vastus esimesele eelotsuse küsimusele on jaatav, tuleb isikuandmete kaitse üldmääruse artiklit 16 tõlgendada nii, et isik, kes taotleb oma sugu puudutavate andmete parandamist, peab esitama tõendid oma parandamisaotluse põhjendamiseks?“

3. Kas juhul, kui vastus teisele eelotsuse küsimusele on jaatav, tuleb isikuandmete kaitse üldmääruse artiklit 16 tõlgendada nii, et taotleja on kohustatud tõendama, et tema sugu on muudetud kirurgiliselt?“

IV. Menetlus Euroopa Kohtus

17. Kaebaja, Eesti, Hispaania, Prantsuse, Ungari, Madalmaade ja Portugali valitsus ning Euroopa Komisjon esitasid kirjalikud seisukohad.

18. Kaebaja kirjalikest seisukohtadest ilmses, et ta on „vahepeal“ omandanud Ungari kodakondsuse ega pea enam olema kantud varjupaigaregistrisse. Euroopa Kohtu kodukorra artikli 101 lõike 1 alusel palus Euroopa Kohus eelotsusetaotluse esitanud kohtul täpsustada, kuidas mõjutab see muutunud asjaolu põhikohtuasja. Eelotsusetaotluse esitanud kohus vastas, et kõnealuse menetluse tulemust see ei mõjuta, kuna 2017. aasta I seaduse, millega kehtestatakse haldusmenetluse seadustik (közizgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény),⁽⁹⁾ § 85 lõike 2 kohaselt „kontrollib [see kohus] haldustegevuse õiguspärasust selle rakendamise ajal aset leidnud faktiliste asjaolude põhjal“.

19. Kaebaja, Hispaania, Prantsuse, Ungari ja Madalmaade valitsus ning Euroopa Komisjon esitasid oma suulised seisukohad ja vastasid Euroopa Kohtu küsimustele 3. juuni 2024. aasta kohtuistungil.

V. Õiguslik analüüs

A. Esimene eelotsuse küsimus

1. Väited esimese eelotsuse küsimuse kohta

20. Kaebaja väidab, et isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 5 lõike 1 punkti d kohaselt tuleb andmete õigsuse hindamisel võtta arvesse nende töötlemise eesmärki. Varjupaigaregistri eesmärk on määratleda isikud, keda Ungari tunnistab pagulastena. Kui transsoolise isiku registrisse kantud sugu ei kajasta tema identiteeti, mille järgi teda avalikult tuntakse (erinevalt tema õiguslikust identiteedist), ei hõlbusta see kanne tema isiku tuvastamist ning teda võidakse seetõttu lausa diskrimineerida ja ahistada. Isikuandmete kaitse üldmääruse artiklit 16 tuleb tõlgendada viisil, mis võimaldab hõlbustada transsooliste isikute sugu puudutavate andmete parandamist.

21. Eesti valitsus väidab isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 5 lõike 1 punktile d, artikli 6 lõikele 2 ja artiklile 16 viidates, et liikmesriigid peavad kehtestama riiklikud menetluseeskirjad, mis võimaldavad muudetud sooga isikul taotleda avalikus registris selliste isikuandmete parandamist, mis on nende töötlemise eesmärki arvestades muutunud ebaõigeks.

22. Hispaania valitsus leiab, et liikmesriigi õigusnormid transsoolisuse õigusliku tunnustamise kohta, milles seatakse tingimusi isikutele, kes taotlevad avalikesse registritesse kantud sooga seotud isikuandmete parandamist, piiravad isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 16 sisalduvat õigust andmete parandamisele. Ehkki selliseid piiranguid võib põhjendada vajadusega kaitsta isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 23 viidatud huve, ei ole Ungaril õigust sellele sättele tugineda, sest ta ei ole kehtestanud õigusakte transsooliste isikute soo tunnustamiseks. Igal juhul ei kohaldu selles sättes viidatud mitmesugused huvid eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetluses oleva kohtuasja asjaoludele.

23. Kuna kaebaja on pagulane, väidab Hispaania valitsus ka seda, et eelotsusetaotluses on isikuandmete kaitse üldmääruse asemel asjakohased hoopis muud liidu õiguse sätted, mistõttu peab Euroopa Kohus esimese eelotsuse küsimuse ümber sõnastama. Sätted, mida Euroopa Kohus peab selles kontekstis tõlgendama, on muu hulgas harta artiklid 7 ja 21 ning direktiivi 2011/95(10) artikli 24 lõige 1(11) ja artikli 25 lõige 1(12). Hispaania valitsus on seisukohal, et nende sätetega on vastuolus liikmesriigi õigussüsteem, milles ei ole „sätetatud korda, mis võimaldaks transsoolise identiteediga pagulasel muuta varjupaigaregistris viidet oma soole“. Sellise korra puudumine on vastuolus ka Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga.(13) Hispaania valitsus tugineb analoogia alusel kohtuotsusele Freitag(14), mis käsitles liikmesriigi keeldumist tunnustada teise liikmesriigi muudetud nime. Selles kohtuotsuses leidis Euroopa Kohus, et segadus ja ebamugavus, mis võivad tekkida lahknevusest kahe nime vahel, mida kasutatakse sama isiku puhul, takistasid ETLT artikliga 21 tagatud õiguse liikmesriikide territooriumil vabalt liikuda ja elada kasutamist. Hispaania valitsuse väitel võib erinevus direktiivi 2011/95 artikli 24 lõike 1 ja artikli 25 lõike 1 alusel väljastatud elamisloale või reisidokumentidesse kantud naissoo tähise ning selle vahel, et kaebaja määratleb end mehena – mis oli eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul kooskõlas tema käitumise ja füüsilise väljanägemisega –, tekitada segadust ja kahtlust seoses kaebaja identiteedi ning nende dokumentide autentsusega.

24. Prantsuse valitsus teeb vahet andmetel, mis olid ebaõiged registrisse kandmise ajal, ja andmetel, mis on ebaõigeks muutunud hiljem. Ta väidab, et isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 5 lõike 1 punkti d ja artikli 16 alusel võib sooga seotud andmeid parandada tagasiulatuvalt, kui need olid registrisse kandmise ajal ebaõiged. Perekonnaseisu sisaldavates registrites võivad ametiasutused olla huvitatud selle jälgimisest, kuidas on isiku identiteeti puudutavad andmed muutunud. Kõik korrad, mille eesmärk on andmete parandamist muuta, võivad seega olla välja töötatud selliselt, et kõigist nimetatud registritesse kantud andmetest jääb jälg.(15)

25. Ungari valitsus leiab, et isikuandmete kaitse üldmääruse artikkel 16 koostoimes isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 5 lõike 1 punktiga d ja harta artikli 8 lõikega 2 annab isikule õiguse muuta sugu puudutavaid andmeid, mis ei vasta tegelikkusele. Mingit probleemi ei oleks tekkinud juhul, kui

kaebaja oleks taotlenud selliste sugu puudutavate andmete parandamist, mis olid algusest peale valesti registreeritud. Kuna Ungari valitsuse arvates taotleb kaebaja õigesti registreeritud andmete parandamist, ei ole isikuandmete kaitse üldmääruse artikkel 16 kohaldatav. Selle lähenemise toetuseks viitab see valitsus analoogia alusel kohtuotsusele Nowak([16](#)), milles Euroopa Kohus leidis, et eksamitööl olevad valesid vastuseid ei ole võimalik parandada.

26. Madalmaade valitsus märgib, et tõhusa korra puudumine isiku soolise ülemineku õiguslikuks tunnustamiseks kujutab endast harta artikli 3 (õigus isikupuutumatus) ja artikli 7 (era- ja perekonnaelu austamine) rikkumist. Sellise korra puudumine takistab kaebajal kasutada õigust parandada oma sugu puudutavaid andmeid isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 16 alusel.

27. Portugali valitsus leiab, et isikuandmete kaitse üldmääruse artikkel 16 tõlgendatuna harta artiklitest 1, 3, 7, 8 ja 21 lähtudes nõuab, et andmesubjektil oleks õigus parandada sugu puudutavaid andmeid, mis on registreeritud tema tuvastamise eesmärgil, kui need andmed on esimese registreerimise käigus muutunud.

28. Komisjon väidab, et esimene eelotsuse küsimus põhineb eeldusel, et varjupaigaregistris olevad andmed kaebaja kohta võivad olla ebaõiged. See eeldus tekitab küsimuse, kas isiku sugu puudutavate andmete õigsusele kohaldatakse soolise ülemineku õiguslikku tunnustamist. Arvestades EIÕK artiklit 8, harta artikleid 7 ja 8 ning Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikat([17](#)), on komisjon seisukohal, et soolise ülemineku tunnustamise süsteemi puudumine ei tohi takistada avalikus registris olevate isiku sugu puudutavate ebaõigete andmete parandamist. Sellistel asjaoludel nõuab isikuandmete kaitse üldmääruse artikkel 16 koostoimes harta artiklitega 7 ja 8 ning artikli 52 lõikega 1, et andmete registreerimise eest vastutav asutus peab andmesubjekti sugu puudutavad isikuandmed parandama kohe, kui need andmed on muutunud ebaõigeks.

2. *Esimese küsimuse kohaldamisala*

29. Fővárosi Törvényszéki (Pealinna Budapesti kohus) esimene küsimus põhineb eeldusel, et varjupaigaregistris olevad andmed kaebaja soo kohta kanti registreeritud õigesti ja need andmed muutusid ebaõigeks seoses asjaolude muutumisega pärast kande tegemist. Seetõttu küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas isikuandmete kaitse üldmääruse artikkel 16 annab õiguse parandada neid isikuandmeid selleks, et kajastada transsoolise isiku soolist üleminekut.

30. ELTL artiklis 267 ette nähtud menetlus on Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute koostöö vahend, mille abil annab Euroopa Kohus liidu õiguse tõlgendusi, mis võimaldavad liikmesriikide kohtutel lahendada nende menetluses olevaid vaidlusi. Selle koostöö kontekstis eeldab Euroopa Kohus, et liikmesriikide kohtute küsimused seoses liidu õigusega on asjakohased. Selliseid küsimusi sisaldava eelotsusetaotluse jätab Euroopa Kohus seega läbi vaatamata vaid siis, kui on ilmne, et liidu õiguse tõlgendamine, mida liikmesriigi kohus palub, ei ole mingil viisil seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, või ka juhul, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi või õiguslikke asjaolusid, et anda neile küsimustele tarvilik vastus. Kuna Euroopa Kohtul on eelotsusetaotluste puhul pädevus aidata kaasa õigusemõistmisele liikmesriikides, mitte koostada soovituslikke arvamusi üldiste või hüpoteetiliste küsimuste kohta, võib ta talle esitatud küsimused ümber sõnastada.([18](#))

31. Praeguses kohtuasjas tajun märkimisväärset erinevust eelotsusetaotluse esitanud kohtu eelotsusetaotluses kirjeldatud faktiliste asjaolude ja esimese küsimuse sõnastuse vahel. Nendest faktilistest asjaoludest ilmneb, et kaebaja sooline identiteet muutus enne tema pagulasseisundi tunnustamist 2014. aastal, nii et soolise identiteedi muutus näib olevat just see asjaolu, mille alusel Ungari kaebaja pagulasseisundi tuvastas.([19](#)) Samuti näib, et pärast 2014. aastat ei ole kaebaja soo osas uusi arenguid või muutusi olnud. Seega olid varjupaigaregistrisse kantud andmed kaebaja soo kohta ebaõiged registreerimise ajal. Seega käsitleb eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetluses olev kohtuasi olukorda, kus parandamist vajavad andmed kanti juba alguses registreeritud valesti, mitte olukorda, kus need on muutunud ebaõigeks „pärast“([20](#)) kande tegemist. Niisiis palutakse eelotsusetaotluse esitanud kohtul parandada kohe alguses tehtud viga, mitte muuta kannet eesmärgiga kajastada asjaolude muutumist.

32. Soovitan Euroopa Kohtul võtta esimesele küsimusele vastamisel arvesse eelotsusetaotluse aluseks olevaid faktilisi asjaolusid, et vältida vastamist hüpoteetilisele küsimusele, mis jääks välja ELTL artikliga 267 antud pädevuse raamidest.(21)

33. Vastupidi Hispaania valitsuse seisukohale leian, et Fővárosi Törvényszéki (Pealinna Budapesti kohus) küsimuste eesmärk ei ole välja selgitada, kas liidu õigus nõuab liikmesriigilt õigusliku raamistiku kehtestamist selleks, et hõlbustada pagulasena tunnustatava isiku soolise identiteedi muutmise tunnustamist. Eelotsusetaotluses küsitakse sõnaselgelt, millise olemuse ja ulatusega on õigus ebaõigete andmete parandamisele isikuandmete kaitse üldmääruse artiklite 5 ja 16 alusel. Seega piisab põhikohtuasjas lahendi tegemiseks nende sätete tõlgendamisest, võttes arvesse eelotsusetaotluse esitanud kohtu kirjeldatud faktilisi asjaolusid. Selles kontekstis märgin, et Fővárosi Törvényszék (Pealinna Budapesti kohus) ei esitanud ühtegi küsimust seoses taotlusega parandada varjupaigaregistris kaebaja nime, seega tundub, et kaebus oli seotud taotlusega muuta tema sugu puudutav kanne. Seega ei käsitle eelotsusetaotlus isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 16 võimalikku kohaldamist nimekande muutmise taotluse kontekstis.(22) Samuti ei anna käesolev menetlus Euroopa Kohtule võimalust tõlgendada direktiivi 2011/95 artikli 24 lõiget 1 ja artikli 25 lõiget 1. Fővárosi Törvényszéki (Pealinna Budapesti kohus) määruses ei ole neid sätteid mainitud ega esitatud andmeid elamislubade või reisidokumentide kohta, mis võidi kaebajale nende sätete alusel välja anda.(23)

3. *Õigus andmete parandamisele*

34. Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 1 lõikest 2 koosmõjus selle põhjendustega 4 ja 10 nähtub, et isikuandmete kaitse üldmääruse üks eesmärk on tagada Euroopa Liidus füüsiliste isikute põhiõiguste ja -vabaduste kõrgetasemeline kaitse isikuandmete töötlemisel. Isikuandmete kaitse üldmäärusega on loodud õiguslik raamistik, mis võimaldab harta artikli 8 nõudeid isikuandmete kaitse kohta konkreetsemalt rakendada. See on tihedalt seotud harta artiklis 7 sätestatud õigusega eraelu puutumatusel.(24)

35. Isikuandmete kaitse üldmääruse materiaalne kohaldamisala on väga lai. Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 2 lõike 1 kohaselt kohaldatakse seda „isikuandmete täielikult või osaliselt automatiseeritud töötlemise suhtes ja isikuandmete automatiseerimata töötlemise suhtes, kui kõnealused isikuandmed kuuluvad andmete kogumisse või kui need kavatakse andmete kogumisse kanda“, tegemata vahet asjaomase töötleja isiku alusel. Isikuandmete kaitse üldmäärust kohaldatakse – välja arvatud artikli 2 lõikes 2 nimetatud erandjuhtudel, millele vastustaja ei näi tuginevat – nii eraõiguslike isikute kui ka ametiasutuste tehtavate isikuandmete töötlemise toimingute suhtes.(25)

36. Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 4 punktis 1 esitatud „isikuandmete“ määratlus ei viita füüsilise isiku „soole“ kui tegurile, mis võimaldab füüsilist isikut otseselt või kaudselt tuvastada. Siiski annab väljend „igasugune teave“ selles sättes olevas „isikuandmete“ määratluses sellele mõistele laia kohaldamisala.(26) Viide „tunnus[tele]“, mis kirjeldavad füüsilise isiku füüsilist, füsioloogilist, vaimset, majanduslikku, kultuurilist või sotsiaalset identiteeti“, näib olevat piisavalt avar, et hõlmata füüsilise isiku sugu.(27) Sellest tuleneb, et kaebaja isikuandmete, sealhulgas sootähise kandmine avalikku pagulasseisundiga isikute registrisse kujutab endast isikuandmete „töötlemist“ isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 4 punkti 2 tähenduses.

37. Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 5 lõike 1 punktide a, b, c ja d kohaselt peab isikuandmete töötlemine olema seaduslik, õiglane ja andmesubjektile läbipaistev; isikuandmeid tuleb koguda täpselt ja selgelt kindlaksmääratud ning õiguspärastel eesmärkidel; isikuandmed peavad olema asjakohased, olulised ja piiratud sellega, mis on vajalik nende töötlemise eesmärgi seisukohalt, ning olema õiged ja vajaduse korral ajakohastatud.(28) Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 5 lõike 1 punkti d kohaselt „tagatakse“ isikuandmete töötlemisel, et isikuandmed on õiged. Võetakse kõik mõistlikud meetmed, et viivitamata kustutada või parandada andmed, mis andmete töötlemise eesmärki silmas pidades ei ole õiged.

38. Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõikes 1 on sätestatud ammendav loetelu juhtudest, mille puhul isikuandmete töötlemine on seaduslik.(29) Tulenevalt isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 1 esimese lõigu punktist e on isikuandmete töötlemine varjupaigaregistris põhimõtteliselt seaduslik. Vastavalt isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõikele 2 võivad liikmesriigid säilitada või kehtestada konkreetsemad sätted, et kohandada selle üldmääruse sätete kohaldamist seoses

isikuandmete töötlemisega artikli 6 lõike 1 esimese lõigu punkti e täitmiseks, et tagada seaduslik ja õiglane töötlemine. Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 3 kohaselt peab artikli 6 lõike 1 esimese lõigu punkti e kohane töötlemine põhinema liidu õigusel või vastutava töötleja suhtes kohaldatava liikmesriigi õigusel. See õiguslik alus peab ühtlasi olema avalikes huvides ja proportsionaalne taotletava õiguspärase eesmärgiga.(30) Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust ei nähtu kuidagi, et pagulase sugu puudutavate andmete kandmine Ungari varjupaigaregistrisse ja nende säilitamine ei ole kooskõlas isikuandmete kaitse üldmääruse artikliga 6.(31)

39. Harta artikli 8 lõikes 2 on muu hulgas sätestatud, et „igaühel on õigus tutvuda tema kohta kogutud andmetega ja nõuda nende parandamist“. See õigus kajastub isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 16.(32) Õigus andmete parandamisele ja selle jõustamine eraõiguslike isikute algatusel(33) aitavad tagada isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 5 lõike 1 punktis d sätestatud õigsuse põhimõtte järgimist.

40. Kuna isikuandmete õigsus võib oleneda nende töötlemise kontekstist, mõjutab andmete kogumise eesmärk andmete õigsuse hindamist vahetult.(34) Üks Ungari varjupaigaregistri loetletud eesmärgid on isiku tuvastamine(35) ja „sootähist“ loetakse „füüsilise isiku tuvastamist võimaldavateks andmeteks“(36) 2014. aastal, kui Ungari tunnustas kaebaja pagulaseseisundit, määratles kaebaja end transsoolise mehena. Pädevad Ungari asutused võtsid arvesse tõendeid, mille kaebaja selle sooidentiteedi toetuseks esitas. Varjupaigaregistrisse tehtud kanne, mille kohaselt kaebaja on „naissoost“, näib seega olevat isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 5 lõike 1 punktis d mõistes ebaõige.

41. Esmase põhimõtte järgi peab sellist kannet isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 16 kohaselt koosmõjus artikli 5 lõike 1 punktiga d olema võimalik parandada.(37) Olenemata sellest, millised kaalutlused võivad esile kerkida seoses nende sätete kohaldamisega sellise kande parandamisele, mis oli selle loomise ajal õige (millest tekib küsimus, kui suure ulatusega kohustuse andmeid ajakohastada ja dünaamiliselt töödelda paneb isikuandmete kaitse üldmäärus vastutavatele töötlejatele), ei oleks neil sätetel mingit mõtet, kui need ei annaks andmesubjektidele õigust nõuda sellise kande parandamist, mis oli selle loomise ajal tõendavalt ebaõige.

42. Siiski väidab Ungari valitsus, et isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõigete 2 ja 3 kohaselt saab andmesubjekti õigust nõuda ametlike andmete, näiteks varjupaigaregistris oleva kande parandamist teostada üksnes liikmesriigi õiguse alusel, mitte vahetult isikuandmete kaitse üldmääruse artiklile 16 tuginedes.

43. Ehkki isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 1 esimese lõigu punkt e ning artikli 6 lõiked 2 ja 3 annavad koos tõlgendades liikmesriigile „manööverdamisruumi“(38), et nad saaksid säilitada või kehtestada täpsemad õigusnorme eesmärgiga „kohandada“(39) isikuandmete kaitse üldmääruse sätteid, mille alusel võivad vastutavad töötlejad seaduslikult töödelda isikuandmeid avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või avaliku võimu teostamiseks,(40) nähtub isikuandmete kaitse üldmääruse artiklist 16 vastupidi Ungari valitsuse seisukohtadele selgelt, et artikli 6 lõike 1 esimese lõigu punkti e alusel andmete seaduslikule töötlemisele kohaldatakse õigust andmete parandamisele. Erinevalt teistest isikuandmete kaitse üldmääruse sätetest, mis käsitlevad andmesubjektide õigusi, ei ole isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 16 täpsustatud seda, mil viisil tuleb andmete parandamise õigust teostada, arvestades artikli 6 teatavaid sätteid.(41) Igal juhul ei tohi liikmesriikide pädevusega selliste sätete säilitamiseks või kehtestamiseks piirata harta artikli 8 lõikes 2 sätestatud õigust andmete parandamisele. Asjaolu, et liikmesriigid võivad kehtestada õigusliku raamistiku, et tagada isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 16 kohase õiguse andmete parandamisele praktiline kohaldamine – muu hulgas seoses avalike registritega, mida peetakse üldise avaliku huvi eesmärgil kooskõlas üldmääruse artikli 6 lõike 1 esimese lõigu punktiga e –, ei tohi kuidagi piirata ligipääsu õigusele andmeid parandada ega selle õiguse kasutamist.(42)

44. Siiski on nii, et õigus andmete parandamisele koostoimes isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 5 lõike 1 punktis d sätestatud õigsuse põhimõttega ei ole absoluutne ja teatavatel tingimustel võib selle teostamine olla piiratud.(43) Isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 23 on loetletud mitu asjaolu, mille puhul seda õigust koos andmesubjektide muude õigustega võidakse piirata. Eelotsusetaotluses sellele sättele ei viidata, samuti ei tugine Ungari valitsus oma kirjalikes

seisukohtades sellele eesmärgiga piirata isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 16 kohaldamist eelotsusetaotluse aluseks olnud asjaoludel. Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 23 lõike 1 punktis e(44) ja põhjenduses 73 on muu hulgas märgitud, et liidu või liikmesriigi õigusega, mida vastutavale või volitatud töötlejale kohaldatakse, võib piirata määruse artiklites 5 ja 16 sätestatud kohustuste ja õiguste ulatust, et „tagada [...] liidu või liikmesriigi muud üldist avalikku huvi pakkuvad olulised eesmärgid“, näiteks „üldisest avalikust huvist lähtuvate avalike registrite pidamine“. (45) Selline piirang peab olema nähtud ette seadusandliku aktiga, austama põhivabaduste ja -õiguste olemust ning kujutama endast meetet, mis on demokraatlikus ühiskonnas vajalik ja proportsionaalne. (46) Seega võib liikmesriik isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 23 lõike 1 punktile e tuginedes piirata teatavatel asjaoludel õigust andmete õigsuse parandamisele eesmärgiga tagada avalike andmete, sealhulgas perekonnaseisuaktide usaldusväärsus ja järjepidevus. (47) See ei saa iseenesest takistada kaebaja niisuguse taotluse rahuldamist, milles nõutakse varjupaigaregistrisse kantud sootähise parandamist, et kaebaja soodentiteet kajastuks registris sellisena, nagu see oli kande tegemise ajal. Sellist laadi taotluse rahuldamine üksnes aitab kaasa registri usaldusväärse ja sellesse kantud andmete õigsuse suurendamisele. (48)

45. Seetõttu teen Euroopa Kohtule ettepaneku asuda seisukohale, et isikuandmete kaitse üldmääruse artiklit 16 tuleb määruse artikli 5 lõike 1 punkti d arvesse võttes tõlgendada nii, et liikmesriigi asutus, kes vastutab pagulaste registri pidamise eest, peab vastava taotluse esitamise korral parandama pagulase sugu puudutavad isikuandmed, mille see asutus oli registrisse kandmise ajal sisestanud ebaõigesti.

B. Teine ja kolmas eelotsuse küsimus

46. Teise ja kolmanda küsimusega soovitakse teada, millised tõendid peab esitama isik, kes soovib parandada oma sugu puudutavat registrikannet isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 16 alusel, ja kas talt võib nõuda tõendite esitamist selle kohta, et talle on tehtud operatsioon sooliseks üleminekuks. Neid eelotsuse küsimusi saab analüüsida üheskoos.

47. Isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 16 ei ole täpsustatud, millised tõendid, kui üldse, peab andmesubjekt esitama, „et vastutav töötleja parandaks põhjendamatu viivitusega teda puudutavad ebaõiged isikuandmed“. See peegeldab asjaolu, et andmete (eba)õigsust ja vajadust neid parandada tuleb hinnata juhtumipõhiselt ning seega võivad selleks nõutavad tõendeid olla erisugused. Arvestades isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 4 punktis 7 esitatud „vastutava töötleja“ laia määratlust, mis hõlmab avaliku sektori asutusi ja füüsilisi isikuid, võivad andmete parandamise õigust puudutavad reeglid või üksikasjad olla sätestatud õigusaktis (49) või need võidakse otsustada vastavalt vajadusele, et võtta arvesse konkreetseid asjaolusid. Sellest tuleneb, et andmete parandamist taotlevalt isikult võidakse nõuda mõistlikke tõendeid, mis tõendavad andmete ebaõigsust, arvestades nende kogumise või töötlemise eesmärke. (50) Tuleb rõhutada, et andmesubjekt ei pea väitma või tõendama, et tal on eriline huvi ebaõigete andmete parandamise vastu või et väidetav ebaõigsus tekitab kahju. Ehkki eelotsusetaotluse esitanud kohus peab seda kontrollima, leian, et käesolevas kohtuasjas piisab kaebajal selliste tõendite esitamisest, mis näitavad, et Ungari tunnustas 2014. aastal tema pagulasseisundit juba olemas oleva transsoolise identiteedi alusel ja et see identiteet ei ole varjupaigaregistris õigesti kajastatud. (51)

48. Isikuandmete kaitse üldmääruses ei ole kehtestatud nõuet, mille kohaselt peab kaebaja tõendama, et talle on tehtud operatsioon sooliseks üleminekuks. Euroopa Inimõiguste Kohus on sellise nõude kehtestamise korduvalt hukka mõistnud, asudes seisukohale, et „transsooliste isikute soodentiteedi tunnustamise tingimuseks steriliseerimisoperatsiooni või -ravi – või sellise operatsiooni või ravi, mis toob endaga väga tõenäoliselt kaasa steriliseerimise – seadmine olukorras, kus nad seda teha ei taha, tähendab seda, et neil on võimalus täielikult teostada õigust eraelu austamisele [EIÕK] artikli 8 alusel üksnes tingimusel, et nad loobuvad võimalusest täielikult teostada õigust füüsilisele puutumatusse, mis on kaitstud nimetatud sättega ja [EIÕK] artikliga 3“. (52) Paljudel juhtudel tooks sellise nõude kehtestamine endaga kaasa selle, et nende õigus parandada ebaõigeid andmeid transsoolise isiku soo kohta isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 16 alusel muutub sisutühjaks. (53) Minu hinnangul kahjustaks sellise tõendi esitamise nõue ka inimväärikust, see aga on harta artikli 1 kohaselt puutumatu ning seda tuleb austada ja kaitsta. Samavõrd on selline nõue vastuolus harta artikli 3 lõikega 1, milles on sätestatud, et „[i]gaühel on õigus kehalisele ja vaimsele puutumatusse,“

ning harta artikliga 7 (era- ja perekonnaelu austamine). Selles kontekstis lisan, et isikuandmete kaitse üldmäärust kohaldades peavad liikmesriikide kohtud austama hartas tunnustatud õigusi.

VI. Ettepanek

49. Eeltoodut arvestades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Fővárosi Törvényszéki (Pealinna Budapesti kohus, Ungari) esitatud küsimustele järgmiselt:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määruse (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) artiklit 16 koostoimes üldmääruse artikli 5 lõike 1 punktiga d

tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi asutus, kes vastutab pagulaste registri pidamise eest,

- 1) peab vastava taotluse esitamise korral parandama pagulase sugu puudutavad isikuandmed, mille see asutus oli registrisse kandmise ajal ebaõigesti sisestanud;
- 2) võib andmete parandamist taotlevalt isikult nõuda tõendite esitamist, mis tõendavad andmete ebaõigsust, arvestades nende kogumise või töötlemise eesmärkidega, kuid ei tohi nõuda tõendeid selle kohta, et talle on tehtud operatsioon sooliseks üleminekuks.

[1](#) Algkeel: inglise.

[i](#) Käesoleval kohtuasjal on väljamõeldud nimi. See ei vasta ühegi menetlusosalise tegelikule nimele.

[2](#) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT 2016, L 119, lk 1; edaspidi „isikuandmete kaitse üldmäärus“).

[3](#) *Magyar Közlöny*, 2007/83.

[4](#) Oxford Dictionary of English, Second Edition, Revised (Oxfordi inglise keele sõnastik. Teine, täiendatud trükk) (2005) kohaselt võib inglise keeles kasutada „määratlemata sooga isikule viidates“ sooneutraalseid asesõnu „they“, „them“ ja „their“. Et mitte mõjutada eelotsusetaotluse esitanud kohtu faktiliste asjaolude tuvastamise ülesannet tulenevalt ELTL artiklist 267, kasutatakse ettepaneku ingliskeelses tekstis kaebajale viitamisel neid sõnu. See on teadlik lahknemine Euroopa Inimõiguste Kohtu (edaspidi „EIK“) praktikast, sest selle kohtu otsustes, mis käsitlevad sooidentiteediga seotud küsimusi, kasutatakse menetluse tulemusest olenemata neid asesõnu, mida kaebajad enda esitatud menetlusdokumentides kasutavad.

[5](#) Vt eelkõige 6. aprilli 2017. aasta otsus A. P., Garçon ja Nicot vs. Prantsusmaa (CE:ECHR:2017:0406JUD007988512) ja 11. oktoobri 2018. aasta otsus S. V. vs. Itaalia (CE:ECHR:2018:1011JUD005521608).

[6](#) Belgia Kuningriik, Taani Kuningriik, Iirimaa, Kreeka Vabariik, Malta Vabariik, Portugali Vabariik ja Rootsi Kuningriik.

[7](#) Kohtuotsus 6/2018, (VI. 27.).

[8](#) CE:ECHR:2020:0716JUD004088817.

[9](#) *Magyar Közlöny* 2017/30.

[10](#) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule (uuesti sõnastatud) (ELT 2011, L 337, lk 9).

[11](#) Milles on sätestatud, et liikmesriigid annavad pagulasseisundi saajatele välja elamisloa.

[12](#) Milles on märgitud, et liikmesriigid annavad pagulasseisundi saajatele välja reisidokumendid reisimiseks väljaspool nende territooriumi.

[13](#) Vt eelkõige EIK 16. juuli 2020. aasta otsus *Rana vs. Ungari*, CE:ECHR:2020:0716JUD004088817, ja 22. juuni 2023. aasta otsus *R. K. vs. Ungari*, CE:ECHR:2023:0622JUD005400620.

[14](#) 8. juuni 2017. aasta kohtuotsus *Freitag* (C-541/15, EU:C:2017:432) (edaspidi „kohtuotsus Freitag“).

[15](#) Vt analoogia alusel EIK 17. veebruari 2022. aasta otsus *Y vs. Poola*, CE:ECHR:2022:0217JUD007413114.

[16](#) 20. detsembri 2017. aasta kohtuotsus *Nowak* (C-434/16, EU:C:2017:994) (edaspidi „kohtuotsus Nowak“).

[17](#) Vt eelkõige EIK 11. juuli 2002. aasta otsus *Christine Goodwin vs. Ühendkuningriik*, CE:ECHR:2002:0711JUD002895795, punktid 86–93.

[18](#) 15. septembri 2011. aasta kohtuotsus *Unió de Pagesos de Catalunya* (C-197/10, EU:C:2011:590, punktid 16–18) ja 26. septembri 2019. aasta kohtuotsus *UTEP 2006*. (C-600/18, EU:C:2019:784, punkt 17).

[19](#) Toimik, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtule edastas, sisaldab dokumente ja tõendeid, mis esitati varjupaigamenetluse käigus ja milles käsitletakse ulatuslikult kaebaja transsoolist identiteeti. Ehkki kaebaja pagulasseisundi tunnustamise otsuses ei ole täpsustatud otsuse tegemise aluseid, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus peab küll kontrollima, tundub mulle, et kaebajale anti pagulasseisund seoses tagakiusamisega, mis põhines tema transsoolisel identiteedil. Vt analoogia alusel direktiivi 2011/95 artikli 10 lõike 1 punkt d.

[20](#) Vt esimese eelotsuse küsimuse sõnastus.

[21](#) Vt 16. detsembri 1981. aasta kohtuotsus *Foglia* (244/80, EU:C:1981:302, punktid 18 ja 19).

[22](#) Kohtuistungil väitis kaebaja esindaja, et nime muutmise taotlus kaasneb sootähise muutmise taotlusega. Ungari valitsuse kirjalikes seisukohtades väidetakse, et nime muutmine ei ole seotud sootähise muutmisega. Ettepanekus kohtuasjas *Asociația Accept jt* (C-4/23, EU:C:2024:385, punktid 59–64) asus

kohtujurist Richard de la Tour seisukohale, et eesnimevahetuse tunnustamist on võimalik soolise ülemineku tunnustamisest lahutada, „ehkki eesnimi on seotud teise sooga kui see, millega sündimisel registreeritud sugu sotsioloogiliselt seostatakse“.

[23](#) Kohtuotsust Freitag on käesoleva kohtuasja faktilistele asjaoludele analoogia alusel raske kohaldada. Selles kohtuotsuses käsitleti liidu kodanike ELTL artiklist 21 tulenevat põhiõigust vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil. Nagu ilmneb käesoleva ettepaneku punktist 18, välistas eelotsusetaotluse esitanud kohus sõnaselgelt selle, nagu oleks kaebaja liidu kodakondsus tema menetluses olevas vaidluses asjakohane. Samuti ei paista, et see kohtuasi sisaldaks piiriülest elementi. Kuna selles küsimuses vaidlus puudub, teen Euroopa Kohtule ettepaneku asuda seisukohale, et tal ei ole pädevust selle üle otsustada. Vt ka kohtujurist Richard de la Touri ettepanek kohtuasjas Asociația Accept jt (C-4/23, EU:C:2024:385, punktid 40, 89 ja 90) ning 14. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Stolichna obshtina, rayon „Pancharevo“ (C-490/20, EU:C:2021:1008, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika), milles on samalaadsetes kontekstides rõhutatud liidu kodakondsuse asjakohasust.

[24](#) 5. juuni 2023. aasta kohtuotsus komisjon vs. Poola (kohtunike sõltumatus ja eraelu) (C-204/21, EU:C:2023:442, punkt 332).

[25](#) 2. märtsi 2023. aasta kohtuotsus Norra Stockholm Bygg (C-268/21, EU:C:2023:145, punkt 26 ja seal viidatud kohtupraktika). Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 2 lõikes 3 on veel üks erand, mis käsitleb isikuandmete töötlemist liidu institutsioonides, organites ja asutustes. Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 2 lõiget 2 tuleb tõlgendada kitsalt: vt 16. juuli 2020. aasta kohtuotsus Facebook Ireland ja Schrems (C-311/18, EU:C:2020:559, punkt 84 ja seal viidatud kohtupraktika).

[26](#) 4. mai 2023. aasta kohtuotsus Österreichische Datenschutzbehörde ja CRIF (C-487/21, EU:C:2023:369, punkt 23).

[27](#) Vt analoogia alusel 17. juuli 2014. aasta kohtuotsus YS jt (C-141/12 ja C-372/12, EU:C:2014:2081, punkt 38 ning seal viidatud kohtupraktika).

[28](#) Esiialgu seaduslik õigete andmete töötlemine võib aja jooksul minna vastuollu isikuandmete kaitse üldmäärusega, kui need andmed ei ole asjakohased, ei ole või enam ei ole olulised või ei ole piiratud sellega, mis on vajalik nende töötlemise eesmärgi seisukohalt, arvestades esmasest töötlemisest möödunud aega. 24. septembri 2019. aasta kohtuotsus GC jt (delikaatsetele andmetele viitavate linkide eemaldamine) (C-136/17, EU:C:2019:773, punkt 74 ning seal viidatud kohtupraktika).

[29](#) 4. juuli 2023. aasta kohtuotsus Meta Platforms jt (suhtlusvõrgustiku kasutamise tüüptingimused) (C-252/21, EU:C:2023:537, punkt 90 ning seal viidatud kohtupraktika).

[30](#) 5. juuni 2023. aasta kohtuotsus komisjon vs. Poola (kohtunike sõltumatus ja eraelu) (C-204/21, EU:C:2023:442, punktid 335–337).

[31](#) Kaebaja andmete töötlemine ja tema sootähise kandmine varjupaigaregistrisse ei näi kuuluvat selliste isikuandmete eriliikidesse, mis on isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 9 lõike 1 kohaselt keelatud. Minu hinnangul ei saa andmeid isiku soo kohta võrdsustada „geneetiliste andmetega“ ega „andmetega füüsilise isiku seksuaalelu ja seksuaalse sättumuse kohta“.

[32](#) Vt selle kohta 12. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus Österreichische Post (teave isikuandmete vastuvõtjate kohta) (C-154/21, EU:C:2023:3, punkt 44).

[33](#) Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 79 lõikes 1 on sätestatud, et ilma et see piiraks mis tahes kättesaadava haldusliku kaitsevahendi või kohtuvälise heastamisvahendi kohaldamist, on igal andmesubjektil õigus kasutada tõhusat õiguskaitsevahendit, kui ta leiab, et tema määrusest tulenevaid õigusi on rikutud nende andmete sellise töötlemise tulemusel, millega määrust rikutakse.

[34](#) Vt analoogia alusel kohtuotsus Nowak, punkt 53. Andmete õigsust hinnatakse juhtumipõhiselt, võttes arvesse kõiki asjasse puutuvaid asjaolusid.

[35](#) Vt varjupaigaseaduse § 81 punkt c.

[36](#) Vt varjupaigaseaduse § 83A.

[37](#) Ebakõla kaebaja pagulasseisundi tunnustamise aluste ja varjupaigaregistris tema soo naissooks märkimise vahel on vastuolus ka õigusega heale haldusele. Ehkki harta artikli 41 lõige 1 ei ole suunatud liikmesriikidele, väljendab nimetatud sättes esitatud õigus heale haldusele liidu õiguse üldpõhimõtet, mida liikmesriigid peavad liidu õigust, sealhulgas direktiivi 2011/95 rakendades järgima. 10. veebruari 2022. aasta kohtuotsus Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (aegumistähtaeg) (C-219/20, EU:C:2022:89, punktid 36 ja 37).

[38](#) Vt isikuandmete kaitse üldmääruse põhjendus 10.

[39](#) Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõikes 2 oleva sõna „kohandada“ kasutamine näitab, et selle sätte eesmärk on võimaldada liikmesriikidel säilitada või kehtestada konkreetseid õigusnorme seoses isikuandmete töötlemisega avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või avaliku võimu teostamiseks. Seega ei saa sellega piirata mujal selles määruses sätestatud õiguste ja kohustuste soovivat toimet: vt isikuandmete kaitse üldmääruse põhjendus 10.

[40](#) 20. oktoobri 2022. aasta kohtuotsus Koalitsia „Demokraticzna Bulgaria – Obedinenie“ (C-306/21, EU:C:2022:813, punkt 50).

[41](#) Vt eelkõige isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 21 lõige 1, milles viidatakse õigusele esitada vastuväiteid määruse artikli 6 lõike 1 punkti e või f alusel toimuvale isikuandmete töötlemisele. Vt ka isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 13 lõike 1 punkt d ja lõike 2 punkt b, artikli 17 lõike 1 punkt b ning artikli 20 lõike 1 punkt a, milles viidatakse isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 1 konkreetsetele punktidele.

[42](#) Vt isikuandmete kaitse üldmääruse põhjendus 59, milles on sätestatud, et „[t]uleks ette näha kord, millega lihtsustatakse käesoleva määrusega andmesubjektile antud õiguste kasutamist, sealhulgas mehhanismid, mille abil taotleda ja vajaduse korral hankida tasuta eelkõige juurdepääsu õigusele nõuda isikuandmete parandamist või kustutamist ning kasutada õigust esitada vastuväiteid. Vastutav töötleja peaks samuti kättesaadavaks tegema vahendid, millega taotluse saab esitada elektrooniliselt, eriti kui isikuandmeid töödeldakse elektrooniliste vahenditega. Vastutav töötleja peaks olema kohustatud vastama andmesubjekti taotlustele põhjendamatu viivitusega ja hiljemalt ühe kuu jooksul ning kui vastutav töötleja ei kavatsenud andmesubjekti taotlust rahuldada, siis seda põhjendada“.

[43](#) Vt analoogia alusel 21. juuni 2022. aasta kohtuotsus Ligue des droits humains (C-817/19, EU:C:2022:491, punkt 112), milles Euroopa Kohus tuletas meelde, et harta artiklites 7 ja 8 sätestatud

põhiõigused ei ole absoluutsed eelisõigused, vaid neid tuleb arvesse võtta kooskõlas nende ülesandega ühiskonnas.

[44](#) Vt selle kohta, et isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 23 lõike 1 punkt e on „sõnastuses võimalusi lahti jättev“, kohtujurist Bobeki ettepanek kohtuasjas J & S Service (C-620/19, EU:C:2020:649, punkt 130). Ehkki piiranguid tuleb tõlgendada kitsalt, tähendab sõna „eelkõige“ kasutamine isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 23 lõike 1 punktis e seda, et säte ei piirdu selles kirjeldatud eesmärkidega, vaid hõlmab ka „liidu või liikmesriigi mu[i]d üldist avalikku huvi pakkuva[i]d olulis[i] eesmär[ke]“. Isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 23 sätestatud piirangute kitsa tõlgendamise kohta vt 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus La Quadrature du Net jt (C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, EU:C:2020:791, punkt 210). Vt ka Euroopa andmekaitseasutused 10/2020 isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 23 sätestatud piirangute kohta, versioon 2.1, punkt 3. Vastu võetud 13. oktoobril 2021. https://www.edpb.europa.eu/system/files/2023-07/edpb_guidelines202010_on_art23_adopted_after_consultation_et.pdf.

[45](#) Isikuandmete kaitse üldmääruse põhjenduse 73 kohaselt võib „piirangu[i]d, mis puudutavad konkreetseid põhimõtteid ja õigust saada teavet, andmetega tutvuda, nõuda nende parandamist [...], kehtestada liidu või liikmesriigi õiguses, kui selline piirang on demokraatlikus ühiskonnas vajalik ja proportsionaalne selleks, et tagada [...] üldisest avalikust huvist lähtuvate avalike registreeritud pidamine [...]“. Nimetatud piirangud peaksid vastama hartas ning [EIÖK-s] sätestatud nõuetele“.

[46](#) See kajastab sisuliselt harta artikli 52 lõiget 1.

[47](#) Vt analoogia alusel EIK 31. jaanuari 2023. aasta otsus Y vs. Prantsusmaa (CE:ECHR:2023:0131JUD007688817, punkt 89).

[48](#) Seda peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

[49](#) Vt analoogia alusel 14. detsembri 2023. aasta kohtuotsus Natsionalna agentsia za prihodite (C-340/21, EU:C:2023:986, punkt 60).

[50](#) Vt analoogia alusel 8. detsembri 2022. aasta kohtuotsus Google (väidetavalt ebaõigele sisule suunava lingi eemaldamine) (C-460/20, EU:C:2022:962, punkt 68).

[51](#) Eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud toimikust nähtub, et tal on olulisi tõendeid, mille alusel ta saab tuvastada kaebaja soo kohta varjupaigaregistrisse tehtud kande ebaõigsuse.

[52](#) Vt EIK 6 aprilli 2017. aasta otsus A. P., Garçon ja Nicot vs. Prantsusmaa (CE:ECHR:2017:0406JUD007988512, punkt 131). Vt ka EIK 19. jaanuari 2019. aasta otsus X ja Y vs. Rumeenia (CE:ECHR:2021:0119JUD000214516, punkt 165). Euroopa Inimõiguste Kohtu otsused ei ole Euroopa Kohtule siduvad, sest liit ei ole EIÖK-ga ühinenud. Harta artikli 52 lõike 3 kohaselt peab Euroopa Kohus tagama, et tõlgendusega, mille ta harta artikli 3 lõikele 1 ja artiklile 7 annab, oleks tagatud kaitse tasemel, mis ei ole madalam tasemest, mis on tagatud EIÖK artiklitega 3 ja 8, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Inimõiguste Kohus. Vt analoogia alusel 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus W. Ž. (kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium – ametisse nimetamine) (C-487/19, EU:C:2021:798, punkt 123 ja seal viidatud kohtupraktika). Seega on Euroopa Inimõiguste Kohtu muu hulgas 6. aprilli 2017. aasta otsusega A. P., Garçon ja Nicot vs. Prantsusmaa (CE:ECHR:2017:0406JUD007988512) kehtestatud standard eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetluses asjakohane.

[53](#) Vt analoogia alusel 8. detsembri 2022. aasta kohtuotsus Google (väidetavalt ebaõigele sisule suunava lingi eemaldamine) (C-460/20, EU:C:2022:962, punkt 68).